

Öğretmen Adaylarında Psikolojik Sağlamlık

DOI: 10.26466/opus.405751

*

Rumeysa Hoşoğlu* - Aynur Fırınıcı Kodaz** - Tuğba Yılmaz Bingöl*** -
Meryem Vural Batık****

* Dr. Öğr. Üyesi, Kapadokya Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Yüksekokulu, Nevşehir / Türkiye

E-Posta: rumeysa.hosoglu@kapadokya.edu.tr ORCID: [0000-0003-3033-2965](https://orcid.org/0000-0003-3033-2965)

** Dr., Hatice Gani Verdi Ortaokulu, Nilüfer / Bursa / Türkiye

E-Posta: aynurfirinci@gmail.com

ORCID: [0000-0002-6911-3818](https://orcid.org/0000-0002-6911-3818)

***Dr. Öğr. Üyesi, Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, İstanbul / Türkiye

E-Posta: tbingol@fsm.edu.tr

ORCID: [0000-0002-1104-2244](https://orcid.org/0000-0002-1104-2244)

**** Öğr. Gör. Dr., Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Atakum / Samsun / Türkiye

E-Posta: meryem.vural@omu.edu.tr

ORCID: [0000-0002-7836-7289](https://orcid.org/0000-0002-7836-7289)

Öz

Bu araştırmada öğretmen adaylarının psikolojik sağlamlık düzeylerinin cinsiyete, aile gelir durumuna, algılanan anne-baba tutumuna ve yaşamın büyük kısmının geçirildiği yere göre anlamlı olarak farklılaşıp farklılaşmadığı incelenmiştir. Araştırmada genel tarama modeli kullanılmıştır. Araştırmanın çalışma grubunu, 2017-2018 eğitim öğretim yılında Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesinde ve Ondokuz Mayıs Üniversitesi Eğitim Fakültesinde öğrenim gören, 423 gönüllü öğretmen adayı oluşturmuştur. Araştırmada veriler Kısa Psikolojik Sağlamlık Ölçeği ve Kişisel Bilgi Formu ile toplanmıştır. Araştırmanın sonuçları, öğretmen adaylarının psikolojik sağlamlık düzeylerinin cinsiyete ve aile gelir durumuna göre anlamlı düzeyde farklılık gösterdiğini; algılanan anne-baba tutumu ve yaşamın büyük kısmının geçirildiği yere göre ise anlamlı bir farklılık oluşturmadığını ortaya koymuştur. Elde edilen sonuçlar ilgili literatür ışığında tartışılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Psikolojik sağlamlık, Öğretmen aday, Eğitim fakültesi

The Resilient Levels of Preservice Teachers

*

Abstract

In this study, whether or not significant differences the ways the resilient levels of preservice teachers were analyzed according to gender, family income status, perceived parental attitude and the place where they spent most of their lives. The general survey method was applied in the research. Working group of the study consist of 423 volunteer preservice teachers from study at Ankara University Faculty of Educational Sciences and Ondokuz Mayıs University Faculty of Education during the 2017-2018 academic year. The data in the study were collected by using the Brief Resilience Scale and Personal Information Form. The results of the study revealed that the resilient levels of preservice teachers differed significantly in terms of gender and family income status, while they were not found to differ significantly in terms of perceived parental attitude and the place where they spent most of their lives. The findings are discussed in the light of literature.

Keywords: Resilient, Preservice teacher, College of education

Giriş

Psikolojik sağlamlık kavramı, Latince “resiliens” kökünden türemiştir. Kelime anlamı olarak temelini matematik ve fizik bilimlerinden alan bu kavram, bir malzemenin değişikliğe uğradıktan sonra yeniden eski dengesine dönmesi olarak tanımlanmaktadır (Greene, 2002). Diğer taraftan psikolojik sağlamlık kavramının ruh sağlığı ile ilgili çalışmalarda da kullanıldığı görülmektedir. Araştırmacılara göre pozitif psikolojinin ele aldığı önemli kavramlardan biri olan bu kavram, psikolojide aslında bir metafor olarak kullanılmaktadır (Norris, Stevens, Pfefferbaum, Wyche ve Pfefferbaum, 2008). Bu bağlamda, geçmişten günümüze kadar, psikolojik sağlamlık kavramının ruh sağlığı ile ilgili çalışmalarda birçok farklı şekilde tanımlandığı görülmektedir. Örneğin Block ve Kremen’e (1996) göre psikolojik sağlamlık, bireyin olumsuz yaşam olayları karşısında gösterdiği uyum ve bu olaylarla başa çıkabilme yeteneğidir. Jacelon’a (1997) göre psikolojik sağlamlık, oldukça olumsuz ve zor koşullara rağmen, bireyin bu olumsuz ve zor koşulların üstesinden başarıyla gelerek uyum sağlayabilme becerisi olarak tanımlanmaktadır. Ramirez (2007) ise psikolojik sağlamlık kavramını, hastalıktan, depresyondan ya da çeşitli kötü durumlardan kısa sürede iyileşebilme yeteneği; kendini toparlayabilme, stresli yaşam olaylarından sonra kısa sürede bu olaylara uyum sağlayabilme ve eski haline dönebilme becerisi olarak ifade etmektedir. Bu tanımların yanı sıra Brooks ve Goldstein (2003) ise psikolojik sağlamlığın, bireyin herhangi bir zorluk veya travma yaşayıp yaşamadığına bakılmaksızın, stresli yaşam olaylarıyla başa çıkabilme yeteneği olarak ele alınması gerektiğini savunmaktadırlar. Yapılan ilk çalışmalarda psikolojik sağlamlık kavramı, bireyde doğuştan var olan bir kişilik özelliğini ifade etmek için kullanılmasına rağmen, son yıllarda geliştirilebilir bir özellik olarak kabul edilmektedir (Luthar, Cicchetti ve Becker, 2000).

Alanyazında psikolojik sağlamlığın oluşumunda, bireyin maruz kaldığı ‘risk faktörleri’ nin önemli olduğu vurgulanmaktadır. Araştırmalar bu risk faktörlerinden bazılarının *düşük sosyo ekonomik düzey/yoksulluk* (Garmezzy, 1993; Gizir, 2007; Kararımak, 2006; Schoon, Parsons ve Sacker, 2004), *çocuğun yetiştirilmesi ile ilgili tutumların çok katı olması* (Sameroff, 1998), *annenin eğitim düzeyi* (Kararımak, 2006), *göç* (Gizir, 2007; Kararımak, 2006), *ebeveyn psikopatolojisi* (Pilowsky, Zyberty ve Vlahov, 2004) ve *çocuk*

ihmal ve istismarı (Lansford ve diğerleri, 2006) olduğunu göstermektedir. Bununla birlikte alanyazında bu risk faktörlerinin ortaya çıkardığı olumsuz sonuçların, azaltılması ya da tamamıyla ortadan kaldırılmasında ise ‘koruyucu faktörler’den bahsedildiği görülmektedir. Araştırmacılara göre koruyucu faktörler içsel koruyucu faktörler ve dışsal koruyucu faktörler olarak ikiye ayrılmaktadır. İçsel koruyucu faktörlerden bazıları *zekâ* (Werner, 2000), *ılımlı mizaç* (Green ve Conrad, 2002), *benlik saygısı* (Olsson, Bond, Burns, Vella-Brodrick ve Sawyer, 2003) ve *mizah duygusudur* (Öz ve Hiçdurmaz, 2009); dışsal koruyucu faktörler ise *ebeveynlik konusunda yeterli olunması*, *aile üyelerinin birbirlerini destekleyici olması* gibi aile ile ilgili koruyucu faktörler (Masten, 1994; Werner, 2000) ve *öğretmenlerin destekleyici olması*, *arkadaşlarla yakın ve güvenilir ilişkiler kurulması* gibi toplumla ilgili koruyucu faktörler (Eminağaoğlu, 2006; Gizir, 2007; Kararımak, 2006) olarak belirlenmiştir. Araştırmacılara göre bireysel farklılıklardan dolayı risk faktörleri ve koruyucu faktörler bireyden bireye farklılık göstermekle birlikte, koruyucu faktörler her bireyde aynı şekilde etkili olmayabilir.

Bireysel farklılıkların yanı sıra, araştırmalar, psikolojik sağlık düzeyleri yüksek olarak bireylerin bazı ortak özelliklere sahip olduklarını göstermektedir. Bu özelliklerden bazıları, öğrenilmiş iyimserlik, olumlu duygusallık (Luthar ve diğerleri, 2000), etkili iletişim becerilerine, güçlü bir öz-yeterlik algısına, özgüvene, gelişmiş mizah duygusuna, yeni arkadaşlıklar kurma becerisine sahip olmak, yeni durumlara hızla uyum sağlayabilmek, stresli ve travmatik olaylar karşısında mantıklı bir şekilde davranabilmek (Gürgeç, 2006; Şahin, 2014), etkili problem çözme becerilerine, empati kurabilme yeteneğine, destekleyici aile ilişkilerine, yüksek düzeyde öz-disipline sahip olmak ve yeni fikirlere açık olmak (Özcan, 2005) olarak sıralanmaktadır.

Yukarıdaki ifadelerden anlaşıldığı gibi psikolojik sağlıkta gerek bireysel özelliklerin gerekse birey-çevre etkileşiminin önemli bir etkisi bulunmaktadır. Bu nedenle, psikolojik sağlık ile ilgili değişkenlerin belirlenmesi ve böylece risk faktörlerine uygun müdahalelerin uygulanarak öğretmen adaylarının psikolojik sağlık düzeylerinin geliştirilmesi hem öğretmenlerin kendi ruh sağlıkları açısından hem de öğrencileri ile açık ve etkili kişilerarası ilişkiler geliştirmeleri ve dolayısıyla sağlıklı bir okul ikliminin oluşturulması açısından önemlidir.

Buradan hareketle, bu araştırmanın amacı, öğretmen adaylarının psikolojik sağlık düzeylerini çeşitli değişkenlere göre incelemektir. Bu amaç doğrultusunda şu sorulara cevap aranacaktır: Öğretmen adaylarının psikolojik sağlık düzeyleri; cinsiyete, aile gelir durumuna, algılanan anne-baba tutumuna ve yaşamın büyük kısmının geçirildiği yere göre anlamlı olarak farklılaşmakta mıdır?

Yöntem

Araştırmanın Modeli

Psikolojik sağlamlığın cinsiyet, aile gelir durumu, algılanan anne-baba tutumu ve yaşamın büyük kısmının geçirildiği yere göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğinin incelendiği bu araştırma, genel tarama modeline göre yürütülmüştür. Genel tarama modeli, çok sayıda elemandan oluşan bir evrende, evren hakkında genel bir yargıya varmak amacıyla, evrenin tümü ya da ondan alınacak bir grup, örnek veya örneklem üzerinde yapılan tarama düzenlemeler olarak tanımlanmaktadır (Karasar, 1994).

Çalışma Grubu

Bu araştırma, 2017-2018 eğitim öğretim yılında, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesinde ve Ondokuz Mayıs Üniversitesi Eğitim Fakültesinde öğrenim gören 423 öğretmen adayı ile yürütülmüştür. Çalışma grubu basit seçkisiz örnekleme yöntemiyle oluşturulmuştur. Basit seçkisiz örnekleme yöntemi, her bir örneklem seçimine eşit seçilme olasılığı verecek seçilen birimlerin örnekleme alındığı yöntemdir. Bu örnekleme yönteminde, evrendeki tüm birimler, örneğe seçilmek için eşit ve bağımsız bir şansa sahiptir ve bir birimin seçilmesi diğerlerini etkilememektedir (Büyüköztürk ve diğerleri, 2015). Araştırmaya katılan öğretmen adaylarının %62,88'i kadın, %37,12'si erkektir ve %21,3'ü birinci sınıfta, %18,9'u ikinci sınıfta, %30,5'i üçüncü sınıfta ve %29,3'ü dördüncü sınıfta okumaktadır. Katılımcıların yaş ortalaması 20.76'dır.

Veri Toplama Araçları

Araştırmada veriler 'Kısa Psikolojik Sağlık Ölçeği' ve 'Kişisel Bilgi Formu' aracılığıyla toplanmıştır.

Kısa Psikolojik Sağlık Ölçeği; Smith ve diğerleri (2008) tarafından bireylerin psikolojik sağlamlıklarını ölçmek amacıyla geliştirilmiştir. Doğan (2015) tarafından Türkçe'ye uyarlanan ölçek, 6 maddeden oluşan, 5'li Likert tipi bir ölçme aracıdır. Ölçekte 'Hiç katılmıyorum' seçeneği 1, 'Tamamen katılıyorum' seçeneği 5 olarak puanlanmaktadır. Ölçekten alınan yüksek puan, psikolojik sağlamlığın yüksek olduğunu göstermektedir. Doğan'ın (2015) çalışmasında, ölçeğin iç tutarlık kat sayısını .83, Cronbach alfa güvenilirliğini .81 olarak hesaplamıştır. Elde edilen bulgular, ölçeğin Türk kültüründe kullanılabilir ve geçerli ve güvenilir bir ölçme aracı olduğunu göstermiştir. Bu araştırma için güvenilirlik katsayısı .84 olarak hesaplanmıştır.

Kişisel Bilgi Formu; araştırmacılar tarafından hazırlanan formda cinsiyet, aile gelir durumu, algılanan anne-baba tutumu ve yaşamın büyük kısmını geçirdiği yere ilişkin sorular bulunmaktadır.

Verilerin Toplanması

Veriler, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesinde ve Ondokuz Mayıs Üniversitesi Eğitim Fakültesinde öğrenim görmekte olan öğretmen adaylarına gönüllülükleri doğrultusunda ve ders saatleri içerisinde uygulanmıştır. Uygulamaya başlamadan önce katılımcılara araştırmanın amacı hakkında bilgi verilmiş ve uygulama esnasında araştırma ve/veya veri toplama araçları ile ilgili sorular sorular araştırmacılar tarafından yanıtlanmıştır. Ölçek uygulaması yaklaşık 10 dakika sürmüştür.

Verilerin Analizi

Öncelikle öğretmen adaylarının psikolojik sağlık düzeylerine ilişkin betimsel istatistikler yapılmıştır. Örneklem sayısının yeterli ve dağılımların normal olması nedeniyle analizlerde parametrik testler kullanılmıştır. Öğretmen adaylarının psikolojik sağlık düzeylerinin cinsiyete göre anlamlı düzeyde farklılık gösterip göstermediğini test etmek için bağımsız örneklem için t-testi; aile gelir durumuna, algılanan anne-baba tutumuna ve yaşamın büyük kısmının geçirildiği yere göre anlamlı düzeyde farklılık gösterip göstermediği test etmek için tek yönlü ANOVA testi uygulanmıştır. Elde edilen istatistiklerin anlamlılığı ,05 düzeyinde sınanmıştır.

Bulgular

Bu bölümde, araştırmada ele alınan amaçlar doğrultusunda toplanan verilerin istatistiksel çözümlenmeleri sonucunda elde edilen bulgular ve yorumları yer almaktadır.

Öğretmen adaylarının Kısa Psikolojik Sağlık Ölçeği'nden aldıkları puanların ortalamaları ve standart sapma değerleri Tablo 1'de verilmiştir.

Tablo 1. Öğretmen adaylarının Kısa Psikolojik Sağlık Ölçeği'nden aldıkları puanların ortalama ve standart sapma değerleri

	n	\bar{X}	SS
Psikolojik Sağlık	423	19,39	4,725

Tablo 1'de görüldüğü gibi öğretmen adaylarının Kısa Psikolojik Sağlık Ölçeği'nden aldıkları puan ortalaması 19,39 ($ss=4,72$)'dur. Ölçekten alınabilecek puanın orta noktasından bir standart sapma değeri çıkarıp, orta noktasına bir standart sapma değeri ekleyerek orta aralık hesaplanabilir. Kısa Psikolojik Sağlık Ölçeği için alınan puan 6-11 arası ise düşük, 12-22 arası ise orta ve 23-30 arası ise yüksek düzeyi göstermektedir. Bu durumda araştırmaya katılan öğretmen adaylarının psikolojik sağlıklarının orta düzeyde olduğu söylenebilir.

Cinsiyet değişkeni puanlarına göre öğretmen adaylarının psikolojik sağlamlık düzeylerinin bağımsız örneklem için t-testi sonuçları Tablo 2’de verilmiştir.

Tablo 2. Öğretmen adaylarının psikolojik sağlamlık ölçeğinden aldıkları puanların cinsiyet değişkenine göre bağımsız gruplar t-testi sonuçları

Değişken	n	\bar{X}	SS	t	p
Kadın	266	18,87	4,622	-2,934	,004
Erkek	157	20,25	4,784		

$p < ,05$

Tablo 2 incelendiğinde öğretmen adaylarının psikolojik sağlamlık düzeylerinin erkek ve kadın katılımcılar arasında anlamlı düzeyde farklılık gösterdiği gözlenmektedir [$t(421) = -2,934$; $p < ,05$]. Erkek ve kadın katılımcıların ortalamaları incelendiğinde, erkek katılımcıların psikolojik sağlamlık düzeylerinin kadın katılımcılara göre anlamlı ölçüde daha yüksek olduğu görülmektedir (sırasıyla $\bar{X} = 20,25$; $\bar{X} = 18,87$).

Aile gelir durumu değişkeni puanlarına göre öğretmen adaylarının psikolojik sağlamlık düzeylerinin tek yönlü ANOVA sonuçları Tablo 3’te verilmiştir.

Tablo 3. Öğretmen adaylarının psikolojik sağlamlık ölçeğinden aldıkları puanların aile gelir durumu değişkenine göre tek yönlü ANOVA sonuçları

Değişken	Kategori	N	\bar{X}	S
Gelir Durumu	Yetersiz	29	17,17	4,914
	Orta	316	19,43	4,585
	İyi	78	20,04	5,026
	Toplam	423	19,39	4,725

Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ort.	F	p	Anlamlı Fark
Gruplar Arası	175,841	2	87,920	3,994	,019	Yetersiz-Orta
Gruplar İçi	9244,348	420	22,010			Yetersiz-İyi
Toplam	9420,189	422				

$p < ,05$

Gruplar arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılığın olup olmadığını belirlemek için yapılan tek yönlü ANOVA sonucuna göre; katılımcıların psikolojik sağlamlık puanları aile gelir durumuna bağlı olarak anlamlı bir farklılık göstermektedir [$F(2,420)=3,994; p<,05$]. Varyansların homojenliği testinden elde edilen veriler, gelir durumuna göre psikolojik sağlamlık puanları açısından aralarında anlamlı bir fark olmadığını, bir diğer ifadeyle, grupların homojen olduğunu göstermiştir ($p>,05$). Gelir durumuna göre dağılımda örneklem sayısı eşit olmadığı ve gruplar homojen olduğu için farkın hangi gruplar arasında olduğunu belirlemek amacıyla Bonferroni testi yapılmıştır. Bonferroni testi sonuçlarına göre, gelir durumu yetersiz olan katılımcıların psikolojik sağlamlık düzeyleri ($\bar{X}=17,17$), geliri orta ($\bar{X}=19,43$) ve iyi ($\bar{X}=20,04$) olanlara göre anlamlı düzeyde düşüktür.

Algılanan anne-baba tutumu değişkeni puanlarına göre öğretmen adaylarının psikolojik sağlamlık düzeylerinin tek yönlü ANOVA sonuçları Tablo 4’te verilmiştir.

Tablo 4. Öğretmen adaylarının psikolojik sağlamlık ölçeğinden aldıkları puanların algılanan anne-baba tutumu değişkenine göre tek yönlü ANOVA sonuçları

Değişken	Kategori	N	\bar{X}	S		
Algılanan Anne-Baba Tutumu	İlgisiz	24	20,29	5,637		
	Demokratik	155	19,59	5,086		
	Otoriter	36	19,33	4,876		
	Koruyucu	208	19,13	4,304		
	Toplam	423	19,39	4,725		
Varyansın Kaynağı		Kareler Toplamı	sd	Kareler Ort.	F	p
Gruplar Arası		39,606	3	13,202	,590	,622
Gruplar İçi		9380,583	419	22,388		
Toplam		9420,189	422			

$p>,05$

Gruplar arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılığın olup olmadığını belirlemek için yapılan tek yönlü ANOVA sonucuna göre; katılımcıların psikolojik sağlamlık puanları algılanan anne-baba tutumuna bağlı olarak anlamlı bir farklılık göstermemektedir [$F(3,419)=,590; p>,05$].

Yaşamın büyük kısmının geçirildiği yer değişkeni puanlarına göre öğretmen adaylarının psikolojik sağlık düzeylerinin tek yönlü ANOVA sonuçları Tablo 5’de verilmiştir.

Tablo 5. Öğretmen adaylarının psikolojik sağlık ölçeğinden aldıkları puanların yaşamın büyük kısmının geçirildiği yer değişkenine göre tek yönlü ANOVA sonuçları

Değişken	Kategori	N	\bar{X}	S
Yaşamın büyük kısmının geçirildiği yer	Köy-Kasaba	63	19,03	4,288
	İlçe	139	19,35	4,975
	İl	96	19,07	4,499
	Büyükşehir	125	19,85	4,834
	Toplam	423	19,39	4,725

Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ort.	F	p
Gruplar Arası	44,227	3	14,742	,659	,578
Gruplar İçi	9375,963	419	22,377		
Toplam	9420,189	422			

$p > ,05$

Gruplar arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılığın olup olmadığını belirlemek için yapılan tek yönlü ANOVA sonucuna göre; katılımcıların psikolojik sağlık puanları yaşamın büyük kısmının geçirildiği yere bağlı olarak anlamlı bir farklılık göstermemektedir [$F(3,419) = ,659$; $p > ,05$].

Tartışma ve Öneriler

Araştırma bulguları, öğretmen adaylarının psikolojik sağlık düzeylerinin cinsiyete ve aile gelir durumuna göre anlamlı düzeyde farklılık gösterdiğini; algılanan anne-baba tutumu ve yaşamın büyük kısmının geçirildiği yere göre ise anlamlı bir farklılık oluşturmadığını ortaya koymuştur.

Cinsiyet değişkeni açısından incelendiğinde erkek katılımcıların psikolojik sağlık düzeylerinin kadın katılımcılara göre anlamlı ölçüde daha yüksek olduğu görülmektedir. İlgili literatür incelendiğinde, bu araştırma

bulgusunu destekleyen araştırmalar bulunmaktadır (Açıkgöz, 2016; Bahadır, 2009; Dolbier, Smith ve Steinhardt, 2007; Elder, Nguyen ve Caspi, 1985; Erdoğan, 2015; Sarwar, Inamullah, Khan ve Anwar, 2010; vb.). Elde edilen sonucun, araştırmanın veri grubunu oluşturan katılımcıların gelecekteki aile yapısı içinde yetişmiş olmaları, bu durumun bir sonucu olarak, erkek katılımcıların aile içinde daha çok sorumluluk almaları ve bundan dolayı stresli yaşam olayları ile daha çok başa çıkmak durumunda kalarak, problem çözme becerilerini geliştirmelerinden kaynaklandığı söylenebilir. Diğer taraftan, literatür bulguları incelendiğinde; kadın ve erkek katılımcıların psikolojik sağlık düzeylerine ilişkin farklı sonuçlar elde edildiği dikkat çekmektedir. Bazı araştırmalarda kadın katılımcıların psikolojik sağlık düzeylerinin erkek katılımcılardan daha yüksek olduğu sonucu elde edilirken (Gündaş ve Koçak, 2015; Oktan, 2008; Önder ve Gülay, 2010; Turgut, 2015 vb.) bazı araştırmaların ise psikolojik sağlık düzeyinin cinsiyet değişkenine göre farklılaşmadığını ortaya koyduğu görülmektedir (Akça, 2012; Aydoğdu, 2015, Bozgeyikli, 2017; Eryılmaz, 2012; Gündüz-Algünerhan, 2017; Gürkan, 2014; Özcan, 2005, Terzi, 2008a; Topbay, 2016; Toprak, 2014; Tösten, 2015). Bu araştırmalar incelendiğinde, veri grubunun daha çok ergenlik dönemindeki bireylerden oluştuğu gözlenmektedir. Elde edilen sonuçların farklı olmasının veri grubundaki farklılıktan kaynaklanabileceği düşünülmektedir.

Elde edilen sonuçlar aile gelir durumu açısından incelendiğinde, aile gelir durumu yetersiz olan katılımcıların psikolojik sağlık düzeylerinin, aile geliri orta ve iyi olanlara göre anlamlı düzeyde düşük olduğu görülmektedir. Benzer bir araştırmada, psikolojik sağlık, babanın işsiz olması ile bireyin iyi oluşu arasında bir ara değişken olarak bulunmuştur (Bacikova-Sleskova, Benka ve Orosova, 2015). Ailenin ekonomik düzeyi, bireyin psikolojik sağlığı için koruyucu faktörlerden biri olarak kabul edilmektedir (Gizir, 2007). Bu nedenle ailenin gelir durumunun yüksek olmasının, bireylerin hem fiziksel hem de ruhsal gelişimlerine katkıda bulunacak olanaklara daha kolay ulaşmalarını sağlayarak psikolojik sağlığı arttırdığı söylenebilir. Bununla birlikte alan yazında aile gelir durumu ile psikolojik sağlık arasında anlamlı bir ilişki bulmayan araştırmaların olduğu da görülmektedir (Açıkgöz, 2016; Atik, 2013; Gündüz-Algünerhan, 2017; Sezgin, 2016; Topbay, 2016). Elde edilen sonuçlardaki farklılık, bu konuda daha kapsamlı araştırmalar yapılması gerektiğini ortaya

koymaktadır.

Sonuçlar algılanan anne-baba tutumu açısından incelendiğinde, katılımcıların psikolojik sağlık düzeylerinin algılanan anne-baba tutumuna bağlı olarak anlamlı bir farklılık oluşturmadığı görülmektedir. Bu araştırma sonucuna benzer şekilde, aile tutumu ile psikolojik sağlık arasında bir ilişki olmadığını gösteren araştırma sonuçları bulunmaktadır (Açıkgöz, 2016; Bahadır, 2009; Gera ve Kaur, 2015). Elde edilen sonucun bu alandaki mevcut literatürle örtüştüğü görülmektedir. Bununla birlikte, alan yazında demokratik aile tutumu ile psikolojik sağlık düzeyi arasında olumlu bir ilişki olduğunu gösteren araştırma sonuçları da olduğu görülmektedir (Aydın, 2010; Gündüz-Algünerhan, 2017). Bu araştırmalara göre, aile ilişkilerinin demokratik olduğu ve bir birey olarak kabul edilen ortamlarda yetişen gençlerin özgüven duyguları arttırmakta ve bu gençler psikolojik olarak daha sağlıklı bireyler olmaktadır (Yılmaz, 2007). Aynı zamanda demokratik aile tutumu gençler için olası risk faktörlerini aza indirmekte (Masten ve Reed, 2002) ve psikolojik sağlık açısından koruyucu bir faktör olarak değerlendirilmektedir (Gizir, 2007). Araştırmalardan farklı sonuçlar elde edilmiş olması nedeniyle, gelecek araştırmalarda her iki değişken arasındaki ilişkiyi daha ayrıntılı görebilmek için farklı araştırma yöntemleri (nitel, karma yöntemler) kullanılması faydalı olacaktır.

Son olarak elde edilen sonuçlar, yaşamın büyük kısmının geçirildiği yer açısından incelendiğinde, katılımcıların psikolojik sağlık düzeylerinin yaşamlarının büyük kısmını geçirdikleri yer açısından anlamlı bir farklılık oluşturmadığı görülmektedir. İlde yaşayan bireylerin hayatlarında daha çok uyarıcı ile karşılaşmış olmaları ve böylelikle etkili problem çözme becerilerinin gelişmesi için uygun ortamı bulabilmelerinin bir sonucu olarak psikolojik sağlamlıklarının yüksek olması beklenebilir. Ancak bu araştırmada anlamlı bir farklılık elde edilmemesi, her yaşam bölgesinin kendine özgü stres faktörleri olmasından kaynaklanmış olabilir. Diğer taraftan elde edilen bu sonuç, daha önce ilde yaşayan katılımcıların da sosyo-ekonomik düzeyi düşük bölgelerde yaşamış olabileceklerinden kaynaklanmış olabilir. Aynı zamanda psikolojik sağlamlığın daha çok uyarıcı ile karşılaşma ve maddi olanaklar haricinde aile içi ilişkiler (Kabasakal ve Arslan, 2014) ve sosyal destek (Arıdağ ve Ermumcu, 2017; Terzi,

2008b) gibi değişkenlerle de ilişkili olduğu bilinmektedir. Bu nedenle yaşamlarının büyük kısmını geçirdikleri yer açısından anlamlı bir farklılık elde edilmemesinde farklı değişkenlerin etkili olmuş olabileceği düşünülebilir. Gelecek araştırmalarda psikolojik sağlık ile ilişkili farklı değişkenler bir arada incelenebilir.

Araştırma sonuçları, öğretmen adaylarının psikolojik sağlık düzeylerinin cinsiyete ve aile gelir durumuna göre anlamlı düzeyde farklılık gösterdiğini; algılanan anne-baba tutumu ve yaşamın büyük kısmının geçirildiği yere göre ise anlamlı bir farklılık oluşturmadığını göstermektedir. Psikolojik sağlık, sağlıklı bir okul iklimi oluşturma bağlamında değerlendirildiğinde, önemli bir kavram olarak karşımıza çıkmaktadır. Çünkü psikolojik sağlamlığı yüksek olan bireyler etkili iletişim becerilerine, yüksek başarı motivasyonuna (Çapan ve Arıcıoğlu, 2014), olumlu sosyal ilişkilere (Werner, 2001), duyguları yönetme becerilerine (Grupta ve Kumar, 2015) vb. sahiptirler. Aynı zamanda bu bireyler, zorlu ve tehdit edici durumlar karşısında genellikle yılgınlığa düşmek yerine etkili başa çıkma yöntemlerini kullanmaktadırlar (Bozgeyikli ve Şat, 2014; Henderson ve Milstein, 1996, Masten, 2001). Buradan hareketle, üniversitelerde çalışan ruh sağlığı uzmanlarının, öğretmen adaylarının psikolojik sağlamlıklarını arttırmaya yönelik bireysel ve grupla psikolojik danışma uygulamalarında bu değişkenleri dikkate almaları önerilebilir. Diğer taraftan bu araştırmada sınırlı sayıda değişken ele alınmıştır. Gelecek araştırmalarda psikolojik sağlık ile ilişkili olabilecek farklı değişkenler (fakülte, sınıf, dini tutum gibi) incelenebilir.

EXTENDED ABSTRACT

The Resilient Levels of Preservice Teachers

*

Rumeysa Hoşoğlu · Aynur Fırıncı Kodaz ·

Tuğba Yılmaz Bingöl · Meryem Vural Batık

Kapadokya University – MEB – Fatih Sultan Mehmet Vakıf University – Ondokuz Mayıs University

Psychological resilience can be defined as the ability to recover quickly from depression, illness or several bad situations; ability to bounce back and adjust easily to changes and stressful life experiences , to resume old situation and to rebound back despite adverse life situations (Ramirez, 2007).

Research has shown that several risk factors which an individual exposed to such as low socioeconomic level / poverty (Garmezy, 1993), parental psychopathology (Pilowsky, Zyberty and Vlahov, 2004), and child neglect and abuse (Lansford et al., 2006) are important to develop psychological resilience. However, it is also seen that protective factors are also mentioned in the literature. Researchers stated several internal protective factors such as moderate temperament and humor (Öz ve Hiçdurmaz, 2009), and some external factors like support from family members (Werner, 2000), and teachers (Kararmak, 2006). Along with individual differences, research indicated that individuals with high levels of psychological resilience have some common traits such as learned optimism (Luthar et al., 2000) and being able to act rationally against stressful and traumatic events (Sahin, 2014).

As it mentioned above, individual characteristics and individual-environment interaction have an important effect on psychological resilience. For this reason, the determination of the variables related to the psychological resilience and thus, the improvement of psychological resilience of teacher candidates through intervention programs which are prepared considering risk factors important both in terms of mental health and the

development of clear and effective interpersonal relationships with their students and thus that contribute to create a healthy school climate.

From this point of view, the aim of this study is to examine the psychological resilience of the teacher candidates according to various variables. In this study, answers to the following questions will be sought: Does the psychological resilience level of teacher candidates differ significantly according to gender, family income, perceived parental attitudes and where the majority of life is spent?

Method

The study was conducted according to the general screening model. In addition, this research was carried out in the 2017-2018 academic year. Participants were 423 teacher candidates who enrolled at of Educational Sciences of Ankara University and the Faculty of Education of Ondokuz Mayıs University. Simple random sampling was used for selecting participants. 62.88% of the participants were female and 37.12% were male. The mean age of the participants was 20.76 years. The Brief Resilience Scale (BRS), which was developed to measure the level of individual resilience by Smith et al., (2008) and adapted to Turkish culture by Doğan (2015) and a demographic information form prepared by the researcher were used to collect the data. Firstly, descriptive statistics were calculated to describe responses to questionnaire items and describe the level of psychological resilience of teacher candidates. Since the number of samples is sufficient and the data has a normal distribution, parametric tests are used to analyze data. In the analysis of the data, the independent sample t test and analysis of variance (ANOVA) were used. A test of significance was tested at .05 level of probability.

Findings and Discussion

The findings of the research showed that the psychological resilience levels of the teacher candidates differed significantly according to gender and family income. On the other hand, it didn't differ according to parental attitude and the place where the majority of life is spent.

In terms of gender, it was found that male teacher candidates have higher level of psychological resilience than their female counterparts. When the related literature is examined, it was seen that There are several researches supporting this finding (Açıkgöz, 2016; Sarwar, Inamullah, Khan and Anwar, 2010). This finding may be related to the nature of the traditional family structure that the participants grown up. Within the traditional family structure men were regarded as more responsible and therefore they had to cope more with stressful life events and develop problem solving skills.

In terms of family income, it was found that participants who have inadequate family income reported signifacantly lower psychological resilience than those who have moderate and high family income. The income level of the family is considered as one of the protective factor for psychological resilience of an individual (Gizir, 2007). Therefore, it can be said that the high income level of the family may increase the psychological resilience by making it easier for the individuals to reach the things and opportunities to contribute to both their physical and psychological development.

In terms of perceived parental attitude, it was found that, the psychological resilience level of teacher candidates didn't differ according to perceived parental attitude. It is seen that this finding is similar to the findings of other studies (Açıkgöz, 2016, Gera and Kaur, 2015.) However, there are also research results showing that there is a positive relationship between democratic parental attitude and psychological resilience (Aydın, 2010; Gündüz-Algünerhan, 2017). Since different results are obtained from different studies, future studies can try to use different research methods (qualitative, mixed methods) in order to clarify the relationship between these to variables in more detail.

Lastly, in terms of the place where the majority of life is spent attitude, it was found that, the psychological resilience level of the participants didn't differ according to the place where the majority of life is spent. This result may be related due the fact that each area of residence has its own stress factors. In addition, this result may be explained by the fact that participant who were living in a city, might had lived in rural areas with low socio-economic level

In the light of the findings, it can be suggested that mental health professionals working at universities take these variables into consideration in individual and group psychological counseling practices to increase the psychological resilience of teacher candidates. On the other hand, a limited number of variables have been examined in this study. Future research may examine different variables (such as faculty, class, religious attitudes) that may be associated with psychological resilience.

Kaynakça / References

- Açıkğöz, M. (2016). *Çukurova üniversitesi tıp fakültesi öğrencilerinin psikolojik sağlamlık ile mizah tarzları ve mutluluk düzeyi arasındaki ilişkinin incelenmesi*. Yayınlanmamış doktora tezi. Çağ Üniversitesi, Mersin, Türkiye.
- Akça, Z. K. (2012). *Genç yetişkinlikte algılanan anne-baba tutumlarının, kendini toparlama gücü ve benlik saygısı arasındaki ilişki*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Maltepe Üniversitesi, İstanbul, Türkiye.
- Arıdağ, N. Ç. ve Ermumcu, E. (2017). Examinations of perceived family functions, resilience and substance abuse of university students. *International Online Journal of Educational Sciences*, 9(2), 486-499.
- Atik, E. L. (2013). *Liseli ergenlerde bağlanma stilleri ve psikolojik sağlamlık düzeyleri arasındaki ilişkide öz-yanıtma ve içgörünün rolü*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. İstanbul Bilim Üniversitesi, İstanbul, Türkiye.
- Aydın, B. (2010). *Üniversite öğrencilerinin duygusal zekâ ve umut düzeyleri ile psikolojik sağlamlıkları arasındaki ilişkinin incelenmesi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Karadeniz Teknik Üniversitesi, Trabzon, Türkiye.
- Aydoğdu, T. (2015). *Bağlanma stilleri, başa çıkma stratejileri ile psikolojik dayanıklılık arasındaki ilişkinin incelenmesi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Gazi Üniversitesi, Ankara, Türkiye.
- Bacikova-Sleskova, M., Benka, J. ve Orosova, O. (2015). Parental employment status and adolescents' health: The role of financial situation,

- parent adolescent relationship and adolescents' resilience. *Psychology & Health*, 30(4), 400-422.
- Bahadır, E. (2009). *Sağlıkla ilgili fakültelerde eğitime başlayan öğrencilerin psikolojik sağlık düzeyleri*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Hacettepe Üniversitesi, Ankara, Türkiye.
- Block, J. ve Kremen, A. M. (1996). IQ and ego-resiliency: Conceptual and empirical connections and separateness. *Journal of Personality and Social Psychology*, 70(2), 349-361.
- Bozgeyikli, H. (2017). Big Five Personality Traits as the Predictor of Teachers' Organizational Psychological Capital. *Journal of Education and Practice*, 8(18), 125-135.
- Bozgeyikli, H. ve Şat, A. (2014). Öğretmenlerde psikolojik dayanıklılık ve örgütsel vatandaşlık davranışlarının bazı değişkenler açısından incelenmesi: özel okul örneği. *HAK-İŞ Uluslararası Emek ve Toplum Dergisi*, 3 (5), 172-191
- Brooks, R. B. ve Goldstein, S. (2003). *Power of resilience*. McGraw-Hill Companies.
- Büyüköztürk, Ş., Çakmak, E. K., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş. ve Demirel, F. (2015). *Bilimsel araştırma yöntemleri*. Ankara: Pegem Yayıncılık.
- Çapan, B. E. ve Arıcıoğlu, A. (2014). Psikolojik sağlamlığın yordayıcısı olarak affedicilik. *e-Uluslararası Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 5(4), 70-82.
- Dolbier, C. L., Smith, S. E. ve Steinhardt, M. A. (2007). Relationships of protective factors to stress and symptoms of illness. *American Journal of Health Behavior*, 3(4), 423-433.
- Doğan, T. (2015). Kısa psikolojik sağlamlık ölçeği'nin Türkçe uyarlaması: Geçerlik ve güvenilirlik çalışması. *The Journal of Happiness & Well-Being*, 3(1), 93-102.
- Elder, G., Nguyen, T. V. ve Caspi, A. (1985). Linking family hardship to children's lives. *Child Development*, 56, 361-375.
- Eminağaoğlu, N. (2006). Güç koşullarda yaşayan sokak çocuklarında dayanıklılık (sağlamlık). Yayınlanmamış doktora tezi. Ege Üniversitesi, İzmir, Türkiye.
- Erdogan, E. (2015). Tanrı algısı, dini yönelim biçimleri ve öznel dindarlığın psikolojik dayanıklılıkla ilişkisi: Üniversite örnekleme. *Mustafa*

- Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 12(29), 223-246.
- Eryılmaz, S. (2012) Üniversite öğrencilerinde psikolojik sağlamlığı yordamada, yaşam doyumu, benlik saygısı, iyimserlik ve kontrol odağının incelenmesi. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Muğla Üniversitesi, Muğla, Türkiye.
- Garnezy, N. (1993). Children poverty: Resilience despite risk. D. Reiss, J. E. Richters, M. R. Yarrow ve D. Scharff (Eds.). *Children and violence*. New York: Guilford Press.
- Gera, M. ve Kaur, J. (2015). Study of resilience and parenting styles of adolescents. *International Journal of Multidisciplinary Approach and Studies*, 2(1), 168-177.
- Gizir, C. A. (2007). Psikolojik sağlamlık, risk faktörleri ve koruyucu faktörler üzerine bir derleme çalışması. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, (3),113-128.
- Greene, R. (2002). Human behavior theory: A resilience orientation. R. Greene (Eds.). *Resiliency: An integrated approach to practice, policy, and research*. Washington, DC: NASW Press.
- Greene, R. ve Conrad, A. P. (2002). Basic assumptions and terms. R. Greene (Eds.). *Resiliency: An integrated approach to practice, policy, and research*. Washington, DC: NASW Press.
- Grupta, N. ve Kumar, S. (2015). Significant predictors for resilience among a sample of undergraduate students: Acceptance, forgiveness and gratitude. *Indian Journal of Health and Wellbeing*, 6(2), 188-191.
- Gündas, A. ve Koçak, R. (2015). Lise öğrencilerinde psikolojik sağlamlığın yordayıcısı olarak benlik kurgusu. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 8(41), 795-802.
- Gündüz-Algünerhan, R. (2017). 12-14 Yaşındaki ergenlerde algılanan anne baba tutumları benlik algısı ve psikolojik sağlamlık. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Nişantaşı Üniversitesi, İstanbul, Türkiye.
- Gürkan, U. (2006). Grupla psikolojik danışmanın üniversite öğrencilerinin yılmazlık düzeyine etkisi. Yayınlanmamış doktora tezi. Ankara Üniversitesi, Ankara, Türkiye.
- Gürkan, U. (2014). Üniversite öğrencilerinin yılmazlık ve iyilik halinin bazı değişkenlere göre incelenmesi. *E-Journal Of New World Sciences Academy*, 9(1), 18-35.

- Henderson, N. ve Milstein, M. M. (1996). Resiliency in schools: Making it happen for Students and educators. Thousand Oaks, CA: Corwin Press, Inc.
- Jacelon, C. S. (1997). The trait and process of resilience. *Journal of Advanced Nursing*, 25, 123-129.
- Kabasakal, Z. ve Arslan, G. (2014). Ergenlikte görülen anti-sosyal davranışlar, psikolojik sağlamlık ve aile sorunları arasındaki ilişki. *Uluslararası Hakemli Aile Çocuk ve Eğitim Dergisi*, 2(3), 76-90.
- Karasar, N. (1994). *Bilimsel Araştırma Yöntemi*. (8. Baskı). Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Kararımak, Ö. (2006). Psikolojik sağlamlık risk faktörleri ve koruyucu faktörler. *Türk Psikolojik Danışma Ve Rehberlik Dergisi*, 3(26), 129-139.
- Lansford, J. E., Patrick, S. M., Kristopher, I. S., Dodge, K. A., Bates, J. E. ve Pettit, G. S. (2006). Developmental trajectories of externalizing behaviors: Factors underlying resilience in physically abused children. *Development and Psychopathology*, 18, 35-55.
- Luthar, S. S., Cicchetti, D. ve Becker, B. (2000). The construct of resilience: a critical evaluation and guidelines for future work. *Child Development*, 71(3), 543-562.
- Masten, A. S. (1994). Resilience individual development: Successful adaptation despite risk and adversity. M. C. Wang and E. W. Gordon (Eds.). *Educational resilience inner-city America: Challenges and prospects*. Hillsdale: Lawrence Erlbaum Associates.
- Masten A. S. (2001). Ordinary magic: Resilience process in development. *American Psychologist*, 56(3), 227-238.
- Masten, A. S. ve Reed, M. J. (2002). Resilience in development. C. R. Snyder ve S. J. Lopez (Eds.). *The handbook of positive psychology*. Oxford University Press.
- Norris, F. H., Stevens, S. P., Pfefferbaum, B., Wyche, K. F. ve Pfefferbaum, R. L. (2008). Community resilience as a metaphor, theory, set of capacities, and strategy for disaster readiness. *American Journal of Community Psychology*, 41(1-2), 127-150.

- Oktan, V. (2008). Üniversite sınavına hazırlanan ergenlerin psikolojik sağlamlıklarının çeşitli değişkenlere göre incelenmesi. (Yayımlanmamış doktora tezi). Karadeniz Teknik Üniversitesi, Trabzon, Türkiye.
- Olsson, C. A., Bond, L., Burns, J. M., Vella- Brodrick, D. A. ve Sawyer, S. M. (2003). Adolescent resilience: A concept analysis. *Journal of Adolescence*, 26, 1-11.
- Önder, A. ve Gülay, H. (2010). İlköğretim 8. sınıf öğrencilerinin psikolojik sağlamlığının çeşitli değişkenler açısından incelenmesi. *Buca Eğitim Fakültesi Dergisi*, (23), 192-197.
- Öz, F. ve Hiçdurmaz, D. (2009). Stresle baş etmede önemli bir yol: mizahın kullanımı. 3. *Psikiyatri Hemşireliği Kongresi Özet Kitabı*. D. Ü. Sağlık Yüksekokulu, Akçakoca, Türkiye.
- Özcan, B. (2005). Anne-Babaları boşanmış ve anne-babaları birlikte olan lise öğrencilerinin yılmazlık özellikleri ve koruyucu faktörler açısından karşılaştırılması. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Ankara Üniversitesi, Ankara, Türkiye.
- Pilowsky, D. J., Zyburt, P. A. ve Vlahov, D. (2004). Resilient children of injection drug users. *Journal of the American Academy of Child and Adolescent Psychiatry*, 43(11), 1372-1379.
- Ramirez, E. R. (2007). Resilience: A concept analysis. *Nursing Forum*, 42, 73-82. [11]
- Sameroff, A. J. (1998). Environmental risk factors in infancy. *Pediatrics*, 102(5), 1287-1292.
- Sarwar, M., Inamullah, H., Khan, N. ve Anwar, N. (2010). Resilience and academic achievement of male and female secondary level students in Pakistan. *Journal of College Teaching & Learning*, 7(8), 19-24.
- Schoon, I., Parsons, S. ve Sacker, A. (2004). Socioeconomic adversity, educational resilience, and subsequent levels of adult adaptation. *Journal of Adolescent Research*, 19(4), 383-404.
- Sezgin, K. (2016). Üniversite öğrencilerinin psikolojik sağlık ve dindarlık düzeylerinin incelenmesi [11] (Dicle üniversitesi örneği). (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Dicle Üniversitesi, Diyarbakır, Türkiye.

- Smith, B. W., Dalen, J., Wiggins, K., Tooley, E., Christopher, P. ve Jennifer Bernard, J. (2008). The brief resilience scale: Assessing the ability to bounce back. *International Journal of Behavioral Medicine*, 15, 194-200.
- Şahin, D. (2014). Öğretmelerin öz duyarlıklarının psikolojik sağlık ve yaşam doyumu açısından incelenmesi. (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Karadeniz Teknik Üniversitesi, Trabzon, Türkiye.
- Terzi, S. (2008a). Üniversite öğrencilerinde kendini toparlama gücünün içsel koruyucu faktörlerle ilişkisi. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 35(35), 297-306.
- Terzi, S. (2008b) Üniversite öğrencilerinin psikolojik dayanıklılıkları ve algıladıkları sosyal destek arasındaki ilişki. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 29(3), 1-11.
- Toprak, H. (2014). Ergenlerde mutluluk ve yaşam doyumunun yordayıcısı olarak psikolojik sağlık ve psikolojik ihtiyaç doyumu, (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Sakarya Üniversitesi, Sakarya, Türkiye.
- Topbay, Y. (2016). Ortaokul öğrencilerinin psikolojik sağlık düzeylerinin algılanan sosyal destek ve aile işlevleri açısından incelenmesi. (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Beykent Üniversitesi, İstanbul, Türkiye.
- Tösten, R. (2015). Öğretmenlerin pozitif psikolojik sermayelerine ilişkin algılarının incelenmesi. (Yayınlanmamış doktora tezi). Gaziantep Üniversitesi, Gaziantep, Türkiye.
- Turgut, Ö. (2015). Ergenlerin psikolojik sağlık düzeylerinin, önemli yaşam olayları, algılanan sosyal destek ve okul bağlılığı açısından incelenmesi. (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Anadolu Üniversitesi, Eskişehir, Türkiye.
- Werner, E. E. (2000). Protective factors and individual resilience. J. P. Shonkoff ve S. J. Meisels (Eds.). *Handbook of Early Childhood Intervention*. New York: Cambridge University Press.
- Werner, E. E. (2001). *Journeys from childhood to midlife: Risk, resilience, and recovery*. Ithaca NY: Cornell University Press.

Yılmaz, Y. (2007). *Anne-Baba tutumları ile ilköğretim ikinci kademe öğrencilerinin okul başarısı ve özerkliklerinin gelişimi arasındaki ilişkinin incelenmesi*. (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Hacettepe Üniversitesi, Ankara, Türkiye.

Kaynakça Bilgisi / Citation Information

Hoşoğlu, R., Fırıncı Kodaz, A., Yılmaz Bingöl, T. ve Vural Batık, M. (2018). Öğretmen adaylarında psikolojik sağlık. *OPUS – Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi*, 8(14), 217-239. DOI: 10.26466/opus.405751